

Tafelschikking en uitnodigingsbeleid

Zondagmorgen 31 augustus 2025, Sint-Catharijnekerk, ds. Eibert Kok

Lezingen: Deuteronomium 24: 17-22 en Lucas 14: 1, 7-14

Over gastvrijheid, tafelschikking en uitnodigingsbeleid gaat het vanmorgen in wat we gelezen hebben.

Het brengt bij mij de herinnering naar boven aan iets dat ik een paar jaar geleden meemaakte in mijn vorige woonplaats. In een speciale raadsvergadering werd afscheid genomen van de burgemeester. Daar kon je alleen naar toe als je een officiële uitnodiging had gehad. En ik had een uitnodiging, net als verschillende van mijn collega's. De burgemeester organiseerde een enkele keer een overleg met de pastores. Dat zal om die reden geweest zijn dat ik die uitnodiging kreeg, denk ik. Maar de meeste mensen kregen geen uitnodiging, terwijl hij toch ook hun burgemeester was geweest. Er was geen plek voor iedereen. Wie nodig je dan uit? Daar was ik ook wel benieuwd naar. Natuurlijk, de raadsleden zouden er zijn, maar verder?

Ik kwam aan gelijk met een collega van mij en toen we in de rij aansloten om de raadszaal binnen te gaan, liepen we samen op met een bekend gezicht, Ivo Opstelten, oud-burgemeester van Rotterdam, oud-minister van veiligheid en justitie. Toen we binnenkwamen, werd Opstelten netjes begeleid naar een gereserveerde plaats vooraan vlak bij de raadsleden in een rij waar allemaal burgemeesters uit de regio hadden plaatsgenomen. Voor mij en mijn collega en mij was er nog een plekje vrij, ergens achteraan op de tribune. Verschil moet er zijn. Ieder op de plek waar die hoort.

Toen begon de raadsvergadering met allerlei toespraken. Mijn positie daar achterin hoog op de tribune gaf me mooi de gelegenheid om goed rond te kijken, en ik zag allemaal netjes geklede en goed gevoede mensen. Dat hoort natuurlijk ook bij zo'n gelegenheid dat je er goed uitziet. Maar ik vroeg me wel af: stel je voor, wat zou er gebeuren, hoe zou het er uitzien als in plaats van al deze genodigden, of in plaats van een deel van deze mensen andere mensen uitgenodigd zouden zijn. De mensen die wekelijks bij de voedselbank komen bijvoorbeeld, of de mensen die werken bij sociale werkplaats, of de straatkrantverkoper, in plaats van de burgemeesters en de dominees bijvoorbeeld?

En waar zou je ze dan neerzetten, vooraan bij de raadsleden? Of zou het misschien beter zijn ze een plek op de tribune te geven achteraan? Het zou in ieder geval deze raadsvergadering en de sfeer anders gemaakt hebben. Maar zo ging het niet. Het ging zoals je verwachten mocht. Zij waren niet uitgenodigd. Anderen gingen voor. En van wie wel uitgenodigd was, kreeg ieder de plek die hen toekwam.

Ja, voor wie is er wel plek, en voor wie niet? Wat is je uitnodigingsbeleid? En de vraag die er dan nog bij komt: wie zet je waar neer? Welke plek is voor jou, vooraan, achteraan? Welke plek neem je in? Kan dat zomaar? Welke plek komt jou toe?

Het zijn vragen die in het Bijbelgedeelte van vanmorgen aan de orde zijn. We weten allemaal dat bijvoorbeeld bij een bruiloft die vragen soms een heel gepuzzel kunnen zijn, wie wel, wie niet, wie op welke plek dan? Die bij die, en die beter niet bij die.

Maar uiteindelijk gaat het in het Bijbelgedeelte van vandaag om meer dan omgangsvormen en tafelmanieren, het draait denk ik om de vraag: Hoe gaan wij mensen met elkaar om, in de familie, in de buurt, in de kerk, in de samenleving? Wie is welkom? Wie mag er zijn? Het gaat over gastvrijheid.

Het is op sabbat. De dag om naar de synagoge te gaan. Jezus blijft na de dienst niet koffiedrinken. Hij heeft een uitnodiging gehad, voor een maaltijd.

Dat gebeurt wel vaker in het evangelie. De oosterse gastvrijheid is royaal. Maar is het een hartelijke uitnodiging? Of steekt er iets achter? Want, zo hebben we gelezen: Hij werd scherp in het oog gehouden.

Jezus neemt de uitnodiging aan. Is dat uit fatsoen? Wil hij de gastheer niet tegen het hoofd stoten door weg te blijven? Is hij niet bang voor de confrontatie?

Eenmaal binnen pakt Hij het podium. Hij neemt het woord, stelt vragen, ongemakkelijk vragen voor zijn publiek, hij vertelt een gelijkenis en hij geeft ongevraagd advies.

Het lijkt op die ene buurman - of wie dan ook - we kennen vast wel zo iemand, die op je feestje komt en dan alle aandacht naar zich toetrekt en van geen ophouden weet alsof het zijn feestje is.

En nog iets, via wat Jezus zegt is hij nogal kritisch op de andere genodigden en ook op de gastheer. Mooie gast. Maakt hij geen misbruik van de gastvrijheid?

Misschien is het goed om even stil te staan bij wat nou in de Bijbel gastvrijheid is, want het neemt een belangrijke plaats in. Oosterse gastvrijheid, zeggen we dan. De drie godsdiensten die in die oosterse cultuur zijn ontstaan, hebben alle drie gastvrijheid hoog in het vaandel, jodendom, christendom, islam, de drie Abrahamitische religies.

Abraham, het grote voorbeeld van de vreemdeling, de mens onderweg, levend in afhankelijkheid van God en van de mensen die hem gastvrijheid verlenen.

Abraham is ook weer het grote voorbeeld van de vreemdeling die andere vreemdelingen gastvrij ontvangt, bijvoorbeeld die drie vreemdelingen die op bezoek kwamen, zo heeft hij engelen geherbergd, vreemdelingen in wie God zelf bij hem op bezoek kwam.

Of zoals Jezus zelf zegt: 'Ik was een vreemdeling en jullie namen mij op.'

Die gastvrijheid lijkt onvoorwaardelijk te zijn, zoals de liefde van God zelf is, zonder voorwaarden.

Dat is ook wat ons in Deuteronomium wordt ingeprent, de eerste lezing van vandaag. Omdat je zelf slaaf bent geweest, omdat je weet waar je vandaan komt, weet je ook hoe belangrijk het is de vreemdeling recht te verschaffen. Recht. Gastvrijheid is geen gunst, maar een recht. Dat gaat ver.

Maar het boek Deuteronomium is glashelder: 'U moet de rechten van vreemdelingen eerbiedigen. Geen gunst, maar recht.'

Bij een gunst wordt de gast afhankelijk van de gunst van de gastheer. Vooral dankbaarheid is dan gepast voor de gast, en die moet zich dan voegen naar de regels van de gastheer.

Zo gaan wij vaak met gasten en vreemdelingen om; ze moeten zich voegen naar onze regels. Maar is dat echte gastvrijheid? Dan is het niet onvoorwaardelijk.

Bij echte gastvrijheid wordt de verhouding radicaal omgekeerd. Het is niet zo dat de ander dankbaar moet zijn voor de gastvrijheid die ik zo gul verleen, maar meer dat ik dankbaar mag zijn voor het andere, verrijkende, nieuwe wat die ander in mijn leven brengt. Ook als ik daar niet op zit te wachten. Zelfs als mij dat in verwarring en in verlegenheid brengt.

Misschien gebeurt in het Bijbelverhaal iets dergelijks. Jezus lijkt uit te gaan van die radicale gastvrijheid. Wat is gastvrijheid eigenlijk als het alleen maar geldt voor je vriendjes en relaties, met wie we het alleen maar vooral gezellig hebben, in onze eigen bubbel.

Met die radicale gelijkenissen en lessen van Jezus ben je nooit klaar. Ze dagen mij uit, ze dagen ons uit, ze dagen ons uit als kerk, hoe functioneert gastvrijheid bij ons, in de kerk, in onze samenleving, in de politiek? Aanknopingspunten genoeg.

Als je uitgenodigd wordt voor een bruiloft, kies niet de ereplaatsen voor jezelf, kies de minste plaats. Kies de minste plek, en wie weet, misschien zegt de gastheer wel: kom toch dichterbij.

Dit is meer dan een verzameling beleefdheidsvormen. Dit zijn de tafelmanieren van het Koninkrijk. Het gaat hier niet om fatsoen, maar om een samenleven waar voor een ieder plaats is.

Wat aan tafel gebeurt is in het klein wat in het groot in de wereld om ons heen speelt: de een die de ander verdringt, de een die nog meer plek in wil nemen dan de ander, de een die de ander zijn plaats niet gunt.

Geef ruimte aan de ander. Dat is niet hetzelfde als over je heen laten lopen. Dat doet Jezus hier ook absoluut niet.

Maar weet wel dat de plek aan tafel niet alleen voor jou is, dat er ook niet het principe geldt van eigen mensen eerst, maar dat er plek is voor een ander, die net zo goed als jij ook recht heeft op een goede plek.

Wat is de beste plek?

Kies die positie die ruimte geeft aan een ander.

'Kies dan de goede plaatsen en geef je hart aan God.'

God, waar wilt U mij hebben?